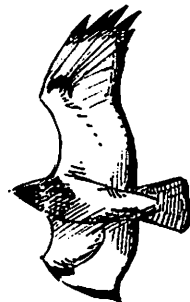

Ålders- och könsfördelning hos sträckande rovfåglar över Falsterbohalvön hösten 1996

Age and sex ratio among raptors migrating past the Falsterbo peninsula in the autumn of 1996

Nils Kjellén

Meddelande nr 182 från Falsterbo Fågelstation

För elfte året i följd studerades rovfågelsträcket i Falsterbo med ambition att bestämma kön och ålder hos så stor andel av fåglarna som möjligt. Bakgrund för projektet (Kjellén 1988) och resultat från de senaste tio åren (Kjellén 1996b och tidigare) har publicerats i Anser, medan en utvärdering av de fem första åren redovisades i Ornis Scandinavica (Kjellén 1992). Projektet leds av författaren och har under året finansierats med anslag från Nils Olof Bergengrens fond.

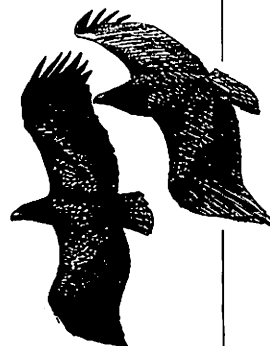
Fältarbete och bearbetning

Under perioden 1 augusti till 20 november kunde daglig bevakning av sträcket upprätthållas. Räkningar har skett från gryningen och så länge något påtagligt sträck noterats. Observationsplats har, främst på grund av vindriktningen, valts så att en så stor del av sträcket som möjligt kunnat studeras närmare. Detta innebar i många fall förflyttningar mellan olika observationsplatser under dagen. De flesta observationerna har dock bedrivits i området mellan Nabben och Fyren. Som räknare har främst författaren fungerat med Bengt Grandin, Mogens Henriksen och Pekka Westin som avlösare enskilda dagar. Under säsong avslutningen i november har dagssummor erhållits från Gunnar Roos, som sköter de standardiserade räkningarna i Naturvårdsverkets regi. Dessutom har ett antal besökande ornitologer hjälpt till under enstaka dagar. Alla inblandade tackas varmt för sin medverkan.

Siffror från Stevns klint, på den danska sidan av Sundet, har som vanligt vänligen tillhållits av Tim Andersen. Bevakningen var där något sämre än flertalet år, med 10 dagar i augusti, 16 dagar i september, 11 dagar i oktober samt 4 dagar i november. Förutom att räkningar saknas från en del dagar i oktober har dock flertalet "större" dagar täckts in på den danska sidan. Siffror från Hellebäck norr om Helsingör, där räkningar bedrevs under 47 dagar mellan 10 augusti och 15 november, har erhållits från Steen Søgaard. Dessa har tillsammans med tidigare års siffror från Brian Rasmussen använts för en jämförelse med materialet från Falsterbo hos några arter. Dessutom följdes rovfågelsträcket sporadiskt på den svenska sidan vid Hittarp norr om Helsingborg, varifrån sträckssiffror erhållits från Johan Stenlund.

Tabell 1. Antalet inräknade rovfåglar av olika kategorier i Falsterbo hösten 1996.*Number of raptors of different categories at Falsterbo in the autumn of 1996.*

	Adulta			Juvenila			Q-f	Obest	Totalt
	♂	♀	Σ	♂	♀	Σ			
Bivråk			4255			229		3	4487
Brun glada			6			0			6
Glada			235			604		130	969
Havsörn			3						3
Brun kärrhök	66	70	136			451	44	29	660
Blå kärrhök	18	19	37			85	59	24	205
Ängshök	4	4	8			8			16
Duvhök				4	1	23			23
Sparvhök	65	87	152	158	182	340		18288	18780
Ornvråk			966			1241		8538	10745
Fjällvråk	122	135	412			41		100	553
Fiskgjuse	19	20	51			80		69	200
Tornfalk	19	18	44			185		56	285
Stenfalk	5	3	8			43	45	51	147
Lärkfalk			3			10		3	16
Pilgrimsfalk	8	7	15	3	4	7		4	26

Tabell 2. Totalsummor för olika rovfåglar i Falsterbo 1986-1996.*Totals of different species 1986-1996*

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	Medel
Bivråk	6 858	3 959	6 954	7 357	3 794	2 738	7 245	4 994	4 707	3 445	4 487	5 140
Brun glada	1	10	7	5	15	12	3	7	3	3	6	7
Glada	291	243	313	499	452	664	507	706	829	763	969	567
Havsörn	5	3	7	5	13	13	18	9	14	16	3	10
Brun kärrhök	261	281	444	729	724	915	794	810	775	659	660	641
Blå kärrhök	342	150	180	356	263	261	166	149	160	129	205	215
Ängshök	3	4	6	13	19	8	15	12	12	7	16	10
Duvhök	30	31	15	19	43	106	79	34	101	32	23	47
Sparvhök	15 712	14 722	11 379	16 069	14 439	17 240	9 315	12 678	19 881	10 744	18 780	14 633
Ornvråk	7 094	10 770	11 914	13 264	13 410	8 251	9 279	12 938	11 693	9 888	10 745	10 841
Fjällvråk	1 367	1 480	852	955	946	837	601	713	751	802	553	896
Mi skrikörn	1	0	14	14	2	5	6	5	3	3	1	5
Kungsörn	1	1	3	1	3	4	3	4	3	2	1	2
Fiskgjuse	159	102	249	251	237	266	286	335	305	185	200	234
Tornfalk	374	478	388	606	420	609	312	491	402	192	285	414
Aftonfalk	3	1	2	0	0	0	3	0	0	6	5	2
Stenfalk	272	242	228	158	205	183	164	155	215	148	147	192
Lärkfalk	71	29	36	48	32	39	43	52	45	46	16	42
Pilgrimsfalk	28	15	20	28	15	23	26	33	37	28	26	25
Jaktfalk	3	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Totalt	32 876	32 521	33 011	40 378	35 033	32 174	28 866	34 125	39 936	27 098	37 128	33 922

Resultat och diskussion

I tabell 1 redovisas det totala antalet köns- och åldersbestämda, respektive obestämda exemplar för alla regelbundna arter under hösten. Liksom tidigare år har de obestämda exemplaren fördelats efter bestämd procent i varje 10-dagarsperiod, om andelen bestämda exemplar varit tillräckligt hög (se Kjellén 1988 för diskussion!).

Tabell 2 jämför totalsummor åren 1986-1996 med periodens genomsnitt. Årets mediandatum för olika kategorier kan jämföras med tidigare års värden i tabell 3.

Liksom närmast föregående år var våren och försommaren relativt kyliga. Åtminstone i Skåne var det ovanligt gott om gnagare vilket torde ha gynnat många rovfåglar. På Falsterbohalvön häckade jorduggla på Skanörs ljunng för första gången på många år och de lokala tornfalkarna fick ut många ungar. I Norrland var dock, enligt uppgift, gnagartillgången, liksom flertalet av de senare åren, betydligt sämre. Julivädret var ganska omväxlande och kyligare än normalt medan augusti generellt bjöd på fint sommarväder. Det stabila högttrycksläget medförde liksom 1995 att koncentrationen av sträckare till Falsterbo var osedvanligt låg. Vinden kom oftast från östsektorn och var tidvis frisk. I princip alla

rovfåglar uppträdde under augusti i antal som låg klart under de normala. Istället noterades en tydlig sträcktopp i samband med ett markant kallluftsgenombrott 1-4 september. Trots

Tabell 3. Mediandatum för olika köns- och ålderskategorier 1986-1996. Om könen ej separerats vissa år anges den samlade medianen under hane.

Median date of different sex and age categories 1986-1996. If the sexes were not separated the median date is given under male.

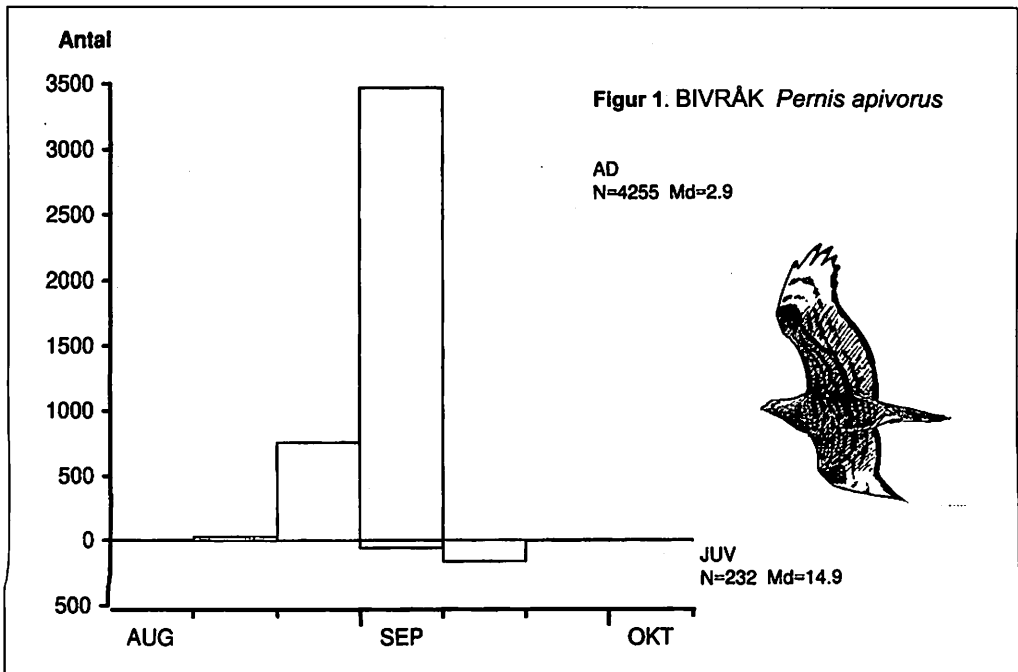
	1986 -1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Bivråk, ad	27.8	27.8	29.8	24.8	30.8	27.8	2.9
Bivråk, juv	11.9	19.9	10.9	8.9	13.9	18.9	14.9
Brunglada, ad	5.9	26.8	28.8	29.8	20.8	7.9	29.8
Brunglada, juv	1.9	21.9	-	-	25.9	-	-
Glada, ad	30.9	7.10	23.10	11.10	8.10	11.10	10.10
Glada, juv	26.9	28.9	18.9	28.9	2.10	1.10	6.10
Havsörn, äldre	16.10	25.10	3.10	15.10	25.10	25.10	4.9
Havsörn, juv	8.10	25.10	3.10	14.10	3.11	4.11	-
Brun kärrhök ♂	1.9	6.9	4.9	28.8	12.9	4.9	3.9
Brun kärrhök ♀	28.8	29.8	24.8	27.8	6.9	6.9	3.9
Brun kärrhök, juv	26.8	28.8	20.8	25.8	31.8	27.8	2.9
Blå kärrhök ♂	13.9	27.9	12.9	4.9	19.9	21.9	6.10
Blå kärrhök ♀	3.9	7.9	11.9	26.8	14.9	1.10	3.9
Blå kärrhök, juv	1.10	28.9	10.10	15.10	11.10	11.10	11.10
Ängshök ♂	24.8	25.8	20.8	14.8	21.8	-	27.8
Ängshök ♀	20.8	21.8	19.8	26.8	7.9	12.8	26.8
Ängshök, juv	26.8	27.8	29.8	23.8	6.9	28.8	31.8
Duvhök, ad	15.11	6.11	31.10	-	3.11	29.10	-
Duvhök, juv ♂	2.11	26.10	23.10	24.10	18.10	1.11	10.11
Duvhök, juv ♀	25.10	7.11	13.10	26.10	17.10	4.11	-
Sparvhök, ad ♂	22.10	4.11	20.10	15.10	28.10	21.10	1.11
Sparvhök, ad ♀	19.10	12.10	18.10	14.10	14.10	18.10	21.10
Sparvhök, juv ♂	25.9	22.9	13.9	27.9	24.9	30.9	8.10
Sparvhök, juv ♀	9.9	30.8	5.9	27.8	7.9	11.9	3.9
Omnvråk, ad	30.9	7.10	29.9	15.10	24.9	6.10	18.10
Ormvråk, juv	11.10	20.10	7.10	15.10	16.10	21.10	18.10
Fjällvråk ♂	5.10	7.10	2.10	11.10	9.10	11.10	10.10
Fjällvråk ♀	2.10	7.10	2.10	6.10	8.10	10.10	10.10
Fjällvråk, juv	8.10	7.10	10.10	19.10	9.10	11.10	11.10
Fiskgjuse, ad ♂	26.8	21.8	27.8	19.8	31.8	6.9	1.9
Fiskgjuse, ad ♀	-	20.8	24.8	18.8	27.8	18.8	25.8
Fiskgjuse, juv	29.8	26.8	28.8	26.8	31.8	30.8	3.9
Tornfalk ♂	12.9	16.9	10.9	31.8	14.9	15.9	3.9
Tornfalk ♀	1.9	31.8	11.9	22.8	12.9	24.9	28.8
Tornfalk, juv	8.9	16.9	7.9	27.8	8.9	15.9	4.9
Stenfalk, ad ♂	6.10	16.9	12.9	8.9	19.10	14.10	4.9
Stenfalk, ad ♀	31.8	-	-	-	7.9	29.8	24.8
Stenfalk, juv	21.9	19.9	13.9	17.9	18.9	30.9	3.10
Lärkfalk, ad	27.8	19.8	30.8	8.9	31.8	8.9	30.8
Lärkfalk, juv	10.9	14.9	13.9	4.9	14.9	17.9	21.9
Pilgrimsfalk, ad ♂	9.9	12.9	3.9	26.8	9.9	10.9	8.9
Pilgrimsfalk, ad ♀	-	-	8.9	25.8	11.9	9.9	17.9
Pilgrimsfalk, juv ♂	22.9	20.9	2.10	10.10	21.9	1.10	17.10
Pilgrimsfalk, juv ♀	-	-	-	-	9.10	17.10	13.10

mer växlande väderlek under resten av denna månad var antalen föga imponerande för flertalet arter. Tidvis friska nord- och ostvindar missgynnade sträcket och den sedvanliga toppen i slutet av september försköts för flera arter in i oktober. Vindarna kom i denna månad främst från västsektorn med inslag av milda sydostvindar mot slutet. Många av de vanligare arterna räknades nu i ovanligt höga antal medan de sena sträckarna duvhök och havsörn istället var fåtaligare än normalt. Den milda väderleken höll i sig i november, nu med mer inslag av regn och blåst. Sparvhöksträcket fortsatte in i november och även ett par goda vråkdagar bokfördes i slutet av säsongen. Sammantaget gjorde de höga oktobersiffrorna att det totala antalet sträckande rovfåglar var det tredje högsta sedan starten 1986 (Tab. 2). Ungfågelsandelen var, med vissa undantag, något över genomsnittet för de flesta arterna. Majoriteten av de regelbundna sträckarna ökar i ett längre perspektiv. Förutom den tydliga nedgången av antalet gamla bivråkar, kan emellertid minskningar skönjas även för norrlandsarterna blå kärrhök och fjällvråk.

Uppträdandet hos de vanligare rovfåglarna redovisas i diagram där materialet delats upp på 10-dagersperioder. I diagrammet har äldre fåglar (2K+) angetts uppåt och juvenila nedåt. Mediandatum (Md) anger det datum då 50 % av årets sträck passerat och (N) det beräknade totalantalet av en viss kategori.

Bivråk *Pernis apivoris*

Den första bivråken sågs redan den 4 augusti, men antalen var sedan ovanligt låga under resten av månaden. I samband med ett markant kallluftsgenombrott i början av september lossnade det emellertid ordentligt. Under månadens tre första dagar räknades 1010, 1288 respektive 1125 sträckare, vilket motsvarar 76 % av årssumman. Detta innebar att antalet adulta fåglar blev klart högre än 1995, men årets 4255 ex är fortfarande betydligt under medeltalet för elvaårsserien (4568 ad). Vidare försköts mediandatum för första gången in i september (Tab. 3). En liknande situation inträffade emellertid redan 1971, då den i Falsterbo hittills högsta noterade dagssumman på drygt 9 000 ex passerade så sent som den 4 september.

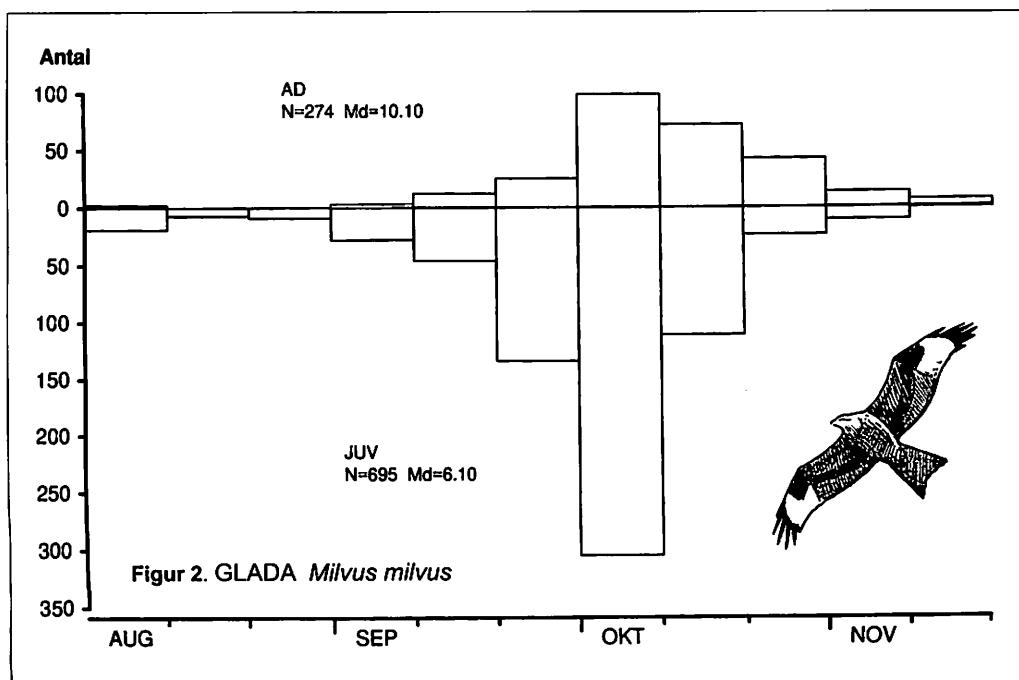
Den första ungfågeln sågs inte förrän den 1 september, men från den 6:e noterades nästan enbart juvenila bivråkar. Sträcket kulminerade, endast något senare än normalt, den 14 september (Tab. 3). Ungfågelsandelen på 5 % är bland de lägsta sedan 1986. Sannolikt avbröts många häckningar till följd av det dåliga vädret under sommarens inledning, varför de flesta paren inte kunde tillgodogöra sig efter-sommarens lokalt rikliga getingförekomst. I ett undersökningsområde i Dalsland hade 12 par i genomsnitt 50 % äggförluster och producerade i medeltal endast 0,58 flygga ungar, vilket är klart sämre än resultaten från tidigare år (Ilmo Södergren i brev). Tjernberg & Rytman (1994) beräknade med hjälp av ringmärkningsåterfynd att en ungpåproduktion på 0,67 ungar per par och år krävs för att uppväga den registrerade dödligheten. En låg reproduktionstakt kräver att de gamla bivråkarna uppnår en hög ålder, och ökad dödlighet genom t. ex. jakt kan få allvarliga konsekvenser för beståndet.

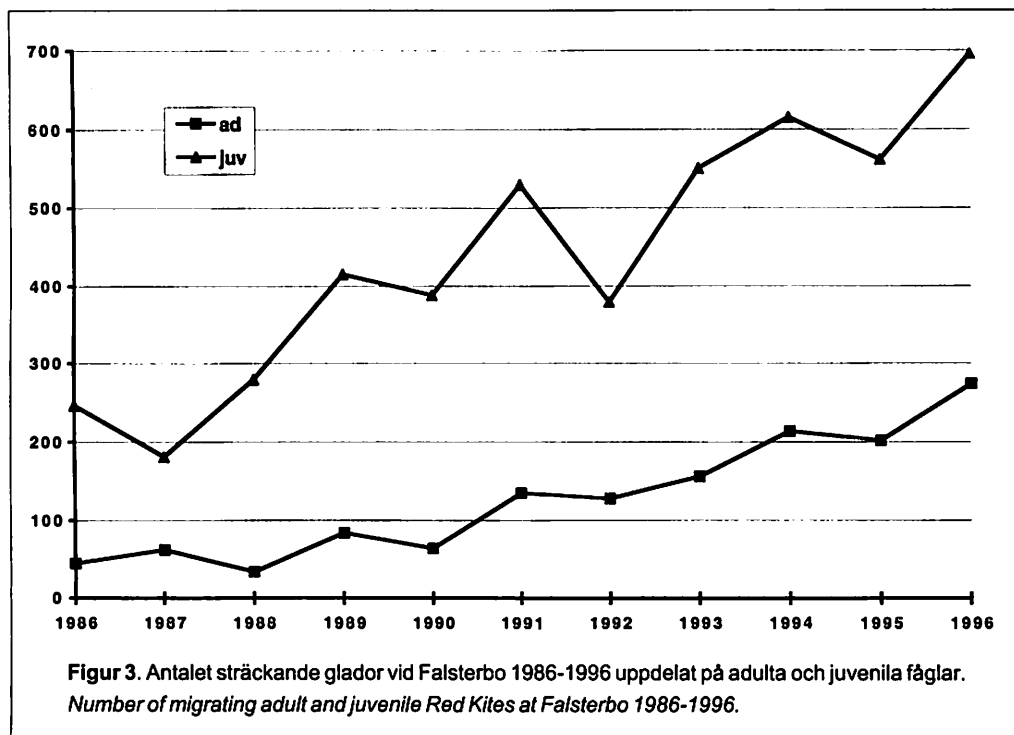
Trots bevakning på Stevns klint alla goda sträckedagar inskränkte sig årssumman till

1755 ex med som mest 652 ex den 1 september. Detta innebär en större skillnad gentemot Falsterbo än under ett normalår. Också vid Hellebäck var antalen låga med totalt 260 bivråkar jämfört med i genomsnitt 873 ex sedan 1984. Dock räknades 1354 sträckande vid Hittarp på den svenska sidan den 4 september, då bevakning saknades vid Hellebäck.

Brun glada *Milvus migrans*

En adult brun glada sågs på halvön 4-8 augusti och mellan den 18 augusti och den 2 september noterades ytterligare fyra gamla fåglar. En av dessa vände den 19 augusti och sträckte inte ut förrän tretton dagar senare. Den fjolårsfågel som passerade den 18 september hade ruggat bort halva den vita ungfågelsfläcken vid handpennebasen. Mediandatum inföll den 29.8 vilket är en dag tidigare än motsvarande värde för de tio första åren. Ingen juvenil fågel noterades och ungfågelsandelen under tidigare år var endast 17 %. Totalt 6 bruna glador är en mindre än medeltalet för hela perioden (Tab. 2). Endast en av fåglarna registrerades insträckande på den danska sidan.

Glada *Milvus milvus*

Gladan har på senare år haft en mycket positiv populationsutveckling och det svenska beståndet skattades nyligen till 730 par, med den övervägande majoriteten i Skåne (Kjellén 1997). I figur 3 visas ökningen under elvaårs-serien uppdelad på adulta och juvenila fåglar. Antalet gamla glador har stigit relativt konstant från ungefär 50 till strax under 300 årligen. Ungfågelskurvan ökade parallellt från 200 till 700 ex, med något större årliga fluktuationer. Då ungfågelsproduktionen varit konstant hög under perioden beror variationen sannolikt främst på mer eller mindre gynnsamma väderförutsättningar under de juvenila gladornas sträcktopp

Årsumman blev den högsta hittills med totalt 969 inräknade glador (Tab. 2). Under hela augusti och större delen av september var gladorna fåtaliga i Falsterbo. Antalen i slutet av september var bortsett från 117 ex den 26:e klart lägre än normalt. Istället försköts sträcktoppen till början av följande månad med som

mest 207 ex den 6:e och 118 ex den 11 oktober. Den förstnämnda siffran utgör nytt dagsrekord men vid Stevns klint bokfördes hela 248 ex denna dag. Sträcket försköts under dagen efterhand mot norr, varför de glador som inte observerades från Nabben-Fyren sannolikt sträckte ut uppe vid Skanör. Så sent som den 24 oktober räknades 47 glador medan 24 ex den 10 november är ovanligt mycket i denna månad. Flertalet dagssiffror på den danska sidan låg klart under Falsterbos, men den 14 november bokfördes 16 ex mot 7 ex i Falsterbo och så sent som den 24 november sträckte en glada in. Även vid Stevns blev det nytt årsbästa med totalt 532 ex. Betydligt färre glador sträcker normalt ut från Nordvästskåne och 13 ex vid Hellebäck innebär en förhållandevis hög årssumma.

På grund av den sena sträcktoppen blev mediandatum för de juvenila gladorna det senaste hittills, medan de adulta kulminerade mer normalt (Tab. 3). Utvecklingen i tabell 3

antyder snarast en allmän senareläggning av sträcket de senaste åren jämfört med situationen 1986-1990. Ungfågelsandelen på 72 procent är den lägsta hittills och kan jämföras med ett genomsnitt på 79 procent för hela serien. Detta skulle kunna tyda på att fler äldre glador lämnade landet 1996. Minst lika troligt är emellertid att det är ett resultat av en lägre koncentration till Falsterbo under sträckets inledning då ungfågelsandelen är förhållandevis högre.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Enstaka yngre subadulta fåglar passerade 1, 4 och 18 september. Endast tre sträckande havsörnar utgör ett av de absolut sämsta resultaten sedan starten 1986 (Tab. 2). Det är särskilt förvånande att inga fåglar noterades under senhösten trots höga siffror för flertalet vanliga rovfåglar under denna tid. Normalt kulminerar sträcket i slutet av oktober (Kjellén 1996b). Vid Stevns sågs dock en havsörn den 24 oktober och två den 14 november, medan ingen av septemberfåglarna iaktogs på den danska sidan. Även Hellebäck hade en bra säsong med 5 örnar under senhösten jämfört med i genomsnitt 3 ex de senaste tretton åren.

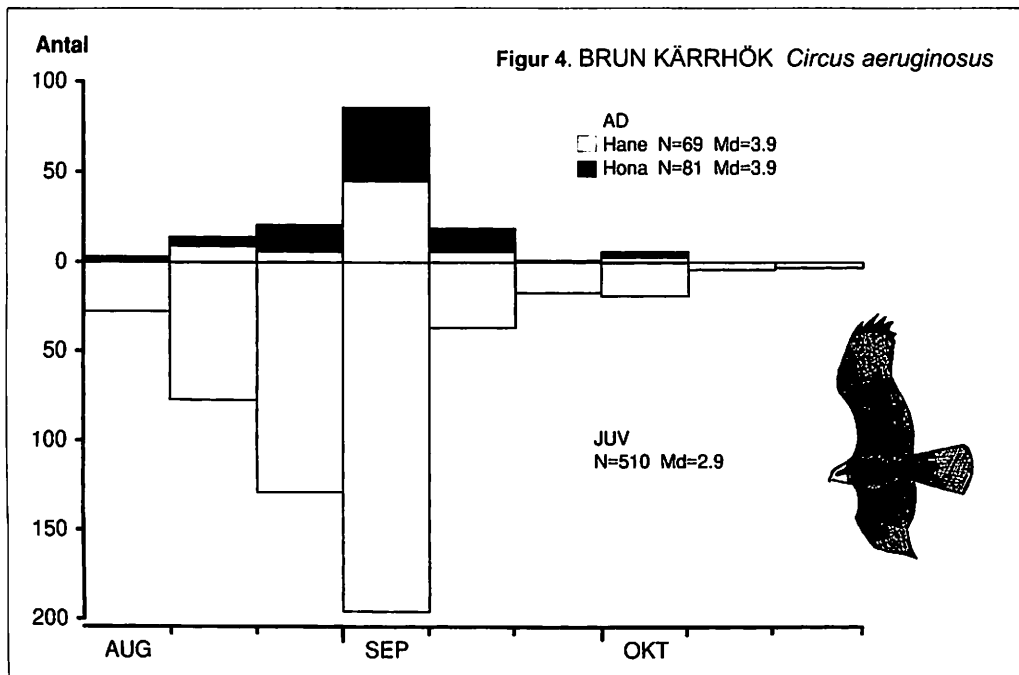
Avbrottet i den ökande Falsterbotrenden får antas vara tillfälligt då havsörnen ökar som häckfågel i landet och sprider sig till nya områden. Således konstaterades 1995 bl. a. en häckning på Öland och ett häckningsförsök i Skåne (Axelsson 1996, Tyrberg 1996).

Ormörn *Circaetus gallicus*

I samband med den kraftiga bivårkspassagen i början av september sträckte två äldre ormörnar, den 3:e respektive 4 september. Trots bevakning sågs ingen av dessa på den danska sidan. Efter att ha varit mycket sällsynt i Falsterbo under 1960- och 1970-talen har nu sammanlagt nio ormörnar bokförts under den senaste elvaårsperioden. De flesta har setts i slutet av augusti-början av september men ännu har ingen ungfågel observerats.

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Liksom närmast föregående år var sträcksiffrorna under högtrycksvädret i augusti påfallande låga, med endast fyra dagssummor över 20 individer. De högsta siffrorna inskränkte sig till 46 ex den 26 augusti och 53 ex följande dag. Situationen blev något bättre efter månadsskiftet med maximalt 75 ex den 2:e och 91

ex den 4 september. Därefter noterades inga högre antal men enstaka bruna kärrhökarna sträckte fram till slutet av oktober då säsongen avslutades med 2 ex den 24:e. På den danska sidan var siffrorna ännu sämre med totalt 177 sträckare. En jämförelse mellan enskilda dagar visar oftast på högre antal i Falsterbo, men det finns också exempel på lika stora eller högre siffror vid Stevns klint. Mest påtagligt var skillnaden dagarna 1-5 september då endast 39 bruna kärrhökarna räknades vid Stevns jämfört med 255 ex i Falsterbo. Den betydligt lägre årsumman beror således främst på lägre siffror under dagar med bevakning på båda lokalerna, och mindre på att ett antal sämre sträckdagar inte täcktes in på den danska sidan. Rekordlåga 29 ex vid Hellebäck skylls främst på dålig bevakning i början av säsongen och vid Hittarp på den svenska sidan räknades 62 ex under hösten.

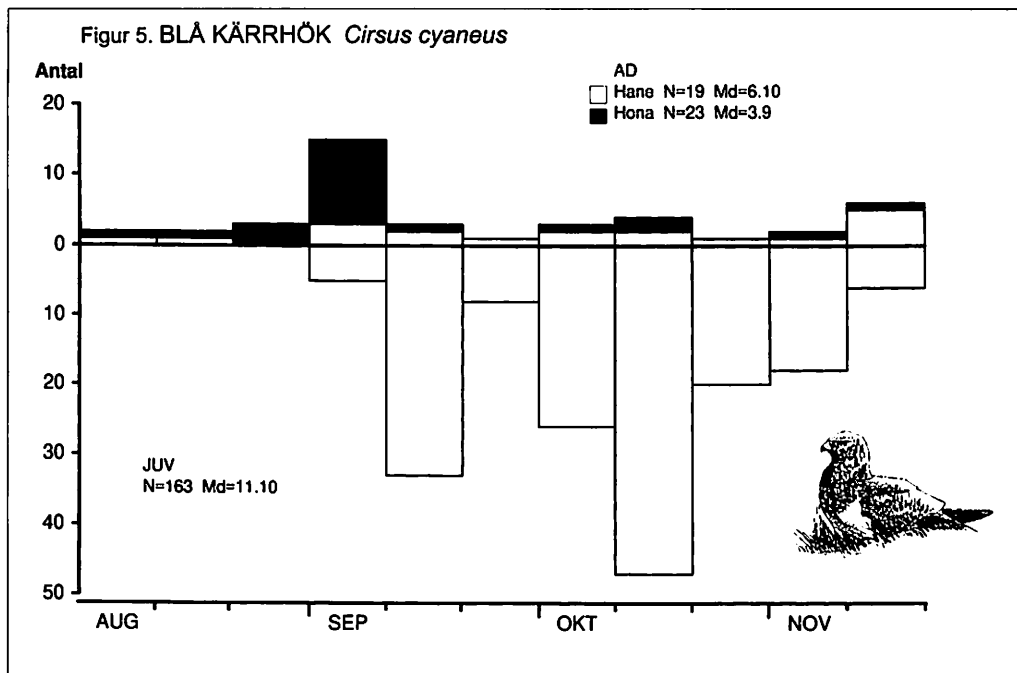
Det svenska beståndet har ökat snabbt under senare år och riksinventeringen 1995 resulterade i en uppskattning på 1400 par (Kjellén 1996a). I ljuset av detta framstår de två senaste årens relativt låga siffror (Tab. 2) som något förvånande. Det var uppenbarligen så att de bruna kärrhökarna inte koncentrerades till Falsterbo i lika hög utsträckning som normalt. Detta får skyllas på det stabila högtrycksvädrat under augusti och rimligtvis kommer antalet att öka kommande år.

Som vanligt var ungfågelsandelen mycket hög och årets 77 procent överensstämmer med medelvärdet för hela perioden. Det går därför inte att med ledning av detta uttala sig om häckningsutfallet enskilda år. Normalt infaller mediandatum i ordningen juvenila, adulta honor och adulta hanar. I år kulminerade alla tre kategorierna 2-3 september, vilket är rätt normala värden för de äldre medan ungfågellarna passerade senare än någonsin (Tab. 3).

Hanandelen bland de adulta sträckarna har varierat mellan 33 och 54 procent, med en klar dominans av honor flertalet år. Årets 46 procent är två högre än genomsnittet för elvaårs-serien. Bland hanarna var så många som 15 (23 %) fjolårsfåglar (2K), vilka sannolikt inte häckat under året. Det verkar alltså som om flertalet av dessa yngre fåglar återvänder till häckningsområdet redan under sitt andra levnadsår. Mediandatum för de yngre hanarna har oftast legat tidigare än för äldre hanar, men i år kulminerade fjolårsfågellarna en dag senare. Det är svårare att separera 2K-fåglar bland honorna och endast tre sådana urskildes under hösten. Det finns dock ingen anledning att förmoda att dessa skulle återvända i mindre utsträckning än hanarna. Åtminstone hos blå kärrhök är det vanligare att honorna häckar redan vid ett års ålder, jämfört med hanarna (Newton 1979).

Foto: Jens B Bruun

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Redan den 1 augusti sträckte en gammal hane och en gammal hona men sedan sågs endast ytterligare fem ex under månaden. Den första ungfågeln siktades den 4 september, men den normala sträcktoppen i slutet av månaden uteblev. Istället noterades en svag passage från mitten av september fram till början av november (Fig. 5). Jämfört med ett normalår passerade fler ungfåglar i oktober och relativt många sträckare i början av november. En mindre topp bokfördes 10-12 oktober med som mest 25 ex den 11:e och så sent som den 10 november räknades 8 ex. Antalet adulta sträckare ökade igen under säsongavslutningen i november (Fig. 5).

Totalt sågs endast 37 äldre fåglar och trots relativt stora årliga variationer förefaller det liksom hos fjällvråk, som om antalet adulta har minskat successivt under perioden. Detta är sannolikt en följd av bristen på goda ngagar-år i norra Skandinavien under samma tid. Sammanlagt 163 ungfåglar innebär en klar ökning från föregående år och gör att årssumman närmar sig genomsnittet (Tab. 2). Vid Stevns klint var dagssiffrorna ovanligt låga

med totalt endast 77 sträckande. Jämfört med flertalet andra rovfåglar är den blå kärrhöken relativt talrik vid Hellebäck med i medeltal 106 ex sedan 1984, vilket är ungefär hälften av Falsterbos motsvarande värde (Tab. 2). Den årliga antalsvariationen var snarast något mindre, men utvecklingskurvan följer Falsterbos relativt väl med en svag nedgång under senare år.

Ungfågelsandelen i Falsterbo blev så hög som 80 procent, vilket jämfört med ett medeltal på 60 procent antyder att häckningen gått bättre än normalt. Om vi istället relaterar antalet juvenila till medeltalet adulta sträckare under elvaårsperioden (87 ex) sjunker emellertid årets ungfågelsandel till 65%. Liksom flertalet år kulminerade honorna före hanarna. På grund av relativt många hanar i slutet av säsongen blev skillnaden i mediandatum så stor som 33 dagar. Variationen mellan olika år har varit betydligt större än för flertalet arter (Tab. 3), vilket sannolikt beror på den långa strücksäsongen. Ungfågelstoppen infaller de flesta år ungefär tio dagar tidigare än årets median den 11 oktober. Andelen hanar bland de äldre fåglarna var 45 procent vilket kan jämföras med ett genomsnitt på 39 procent.

Dominansen av honor bland de adulta skulle kunna förklara den relativt höga frekvensen av polygami hos arten (Newton 1979, Bijlsma 1993).

Ängshök Foto:Staffan Rodebrand

Ängshök *Circus pygargus*

Sträcket inleddes med enstaka honor den 4 och 19 augusti, kulminerade med 8 ex under sista augustidekaden och avslutades med 6 fåglar i samband med kallluftsgenombrottet 1-4 september. I motsats till flertalet tropikflyttare är årssumman på 16 ex en av de högsta hittills (Tab. 2). I skarp kontrast sågs endast en ängshök vid såväl Stevns klint som Hellebäck under hösten. Fördelningen på olika kategorier var relativt normal med tre adulta hanar, fem adulta honor och åtta juvenila. Mediandatum inföll i ordningen gamla honor, följda av gamla hanar och ungfågeln sist (Tab. 3). Samma tågordning uppvisar resultatet från de tio första åren liksom ett större material från Ottenby 1975-1981 (Kjellén 1996b, Rodebrand 1996). En av honorna var en fjolårsfågel och även tidigare år har enstaka 2K-fåglar observerats i Falsterbo. Detta visar att ängshöken återvänder från vinterkvarteren i tropiska Afrika till Nordeuropa i relativt stor utsträckning redan andra sommaren. Hos andra tropikflyttare, som bivråk och fiskgjuse, spenderar den stora majoriteten sin andra sommar i övervintringsområdet och mycket få fåglar i denna

dräkt observeras i Sverige.

En omfattande inventering på Öland 1996 resulterade i 45 par vilket innebär att beståndet var ungefär oförändrat jämfört med situationen 15 år tidigare (Rodebrand 1996). I övriga Sverige har arten emellertid ökat under samma period och 1995 uppskattades 25-30 par utanför Öland (Tyrberg 1996). Sammanlagt 70 par och en genomsnittlig ungpåproduktion på 1,6 ungar (Rodebrand 1996) ger ett höstbestånd på ungefär 250 ängshökar. I Falsterbo räknades i medeltal 10 ex de senaste elva åren (Tab. 2) vilket innebär att i genomsnitt endast 4 procent observerades där. Detta är en betydligt lägre siffra jämfört med motsvarande beräkning för brun kärrhök (14 %, Kjellén 1996a) som också främst häckar i den södra delen av landet. Skillnaden skulle kunna förklaras av att ängshöken har en mer sydostlig sträckriktning. Vad jag vet finns inga direkta belägg för detta och de få återfynden av fåglar märkta i Europa antyder en rörelse mot syd och väst höstetid (Cramp m. fl. 1980). Gensbøl (1995) uppger att skandinaviska fåglar sträcker mot sydväst och redovisar två svenska återfynd, från Nigeria respektive Sudan. En troligare förklaring är kanske att ängshöken är en generellt bättre flygare som skyggar mindre för vatten och därmed inte koncentreras till Falsterbohalvön i lika hög grad.

Duvhök *Accipiter gentilis*

Höstens första duvhök noterades redan den 3 september och följdes av ytterligare en under denna månad. De flesta år noteras en sträcktopp i slutet av oktober, varför endast tre ex i denna månad är extremt lite. Ännu mer förvånande blir detta vid en jämförelse med vanliga arter som spurvåk och ormråk, där andelen som räknades under oktober var klart över genomsnittet. Under november sträckte sedan 18 duvhökar med som mest 6 ex den 14:e. Endast ungfåglar bokfördes under hösten och den genomsnittliga ungfågelsandelen under hela perioden är så hög som 96 procent. Då inga fåglar könsbestämdes under november går det inte att uttala sig om könsfördelningen, men tidigare år har de unga hanorna dominerat klart. Mediandatum för samtliga ungfåglar inföll den 10 november, vilket är det senaste

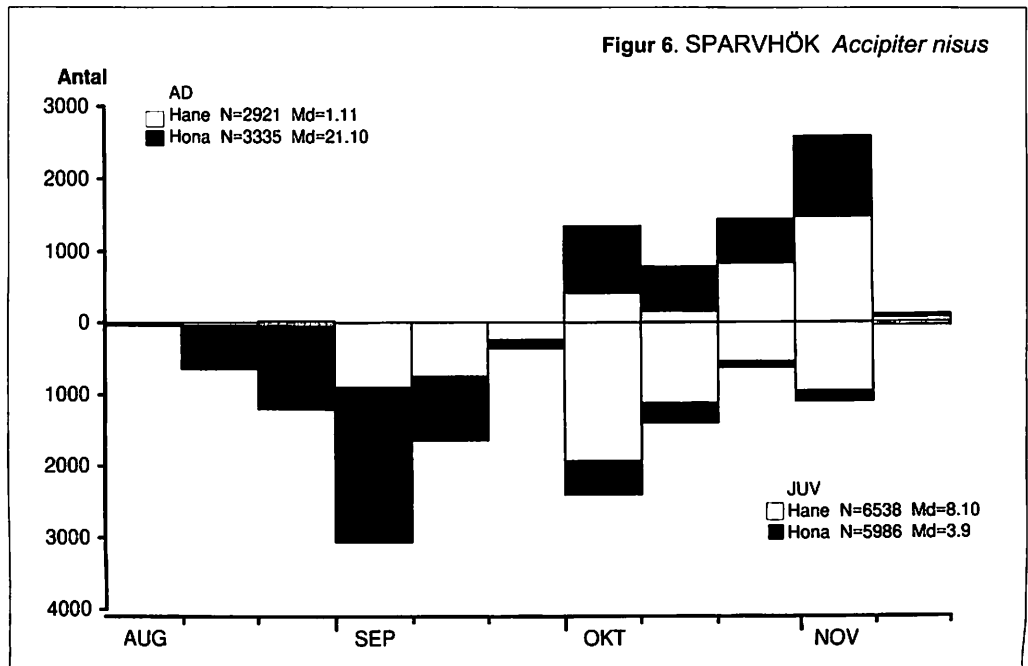

värdet hittills (Tab. 3). Årssumman slutar på låga 23 ex att jämföras med i medeltal 47 ex under elvaårsserien (Tab. 2). Även om flertalet arter var talrika under oktober-november, finns en parallell i den låga årssiffran för den andra utpräglade senhöststräckaren havsörn. Båda arterna ökar snarast i ett längre perspektiv (Tab. 2) och ungfåglarna dominerar klart. Det verkar alltså som om dessa i högre utsträckning än normalt valt att stanna i landet. Möjligen speglar detta en låg ungproduktion och därmed mindre konkurrens om övervintningsreviren. Av totalt 12 duvhökar vid Stevns klint räknades 11 ex i november, medan låga 5 ex bokfördes vid Hellebäck. Vid Hittarp räknades 6 duvhökar, varav 4 passerade den 14 november.

Sparvhök *Accipiter nisus*

Enstaka sparvhökar sträckte från början av augusti men liksom under fjolåret var sträcket ovanligt matt under högtrycksperioden i augusti. Som mest räknades 458 ex den 27 augusti. En rejäl topp noterades i samband med kallluftgenombrottet i början av september med 867 ex den 2 september och årets högsta siffra, 920 ex, följande dag. Sträcket mattades

sedan i mitten av september och antalen var extremt låga i samband med friska nordostvindar i slutet av månaden (Fig. 6). När vindarna sedan gick över på väst ökade antalen kraftigt med t. ex. 771 ex den 6:e och 751 ex den 11 oktober. Passagen var relativt jämn hela månaden för att öka något i början av november. Högsta siffror var 760 ex den 8 november och 614 ex två dagar senare. Totalt nästan 3700 sparvhökar i den första novemberdekaden saknar motsvarighet från tidigare år men under den sista tiodagarperioden noterades endast 153 ex. Årets något ovanliga sträckförlopp med en förskjutning mot senhösten får som oftast antas bero på rådande väderlek. I ett längre perspektiv ökar antalet sträckare i Falsterbo och årets 18 780 ex utgör den näst högsta årssiffran (Tab. 2). Liksom 1995 var siffrorna på den danska sidan ovanligt låga och årssumman slutade på 3293 ex. Tidigare år har siffrorna normalt legat över motsvarande från Falsterbo under enstaka toppdagar, men i år utgjorde dagsummorna oftast endast 10-50 % av Falsterbos värden. Sammanlagt inräknades dock 45 % av sparvhökarna i Falsterbo under dagar då bemanning saknades på den danska sidan. I genomsnitt utgör årssummorna

vid Hellebäck endast 10 % av Falsterbos, med relativt små årliga fluktuationer kring ett medeltal på 1467 sträckare sedan 1984.

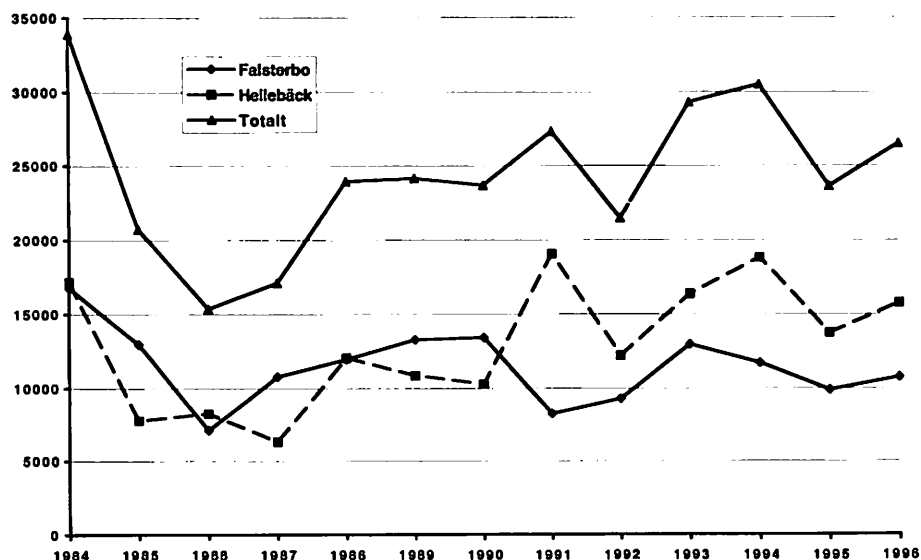
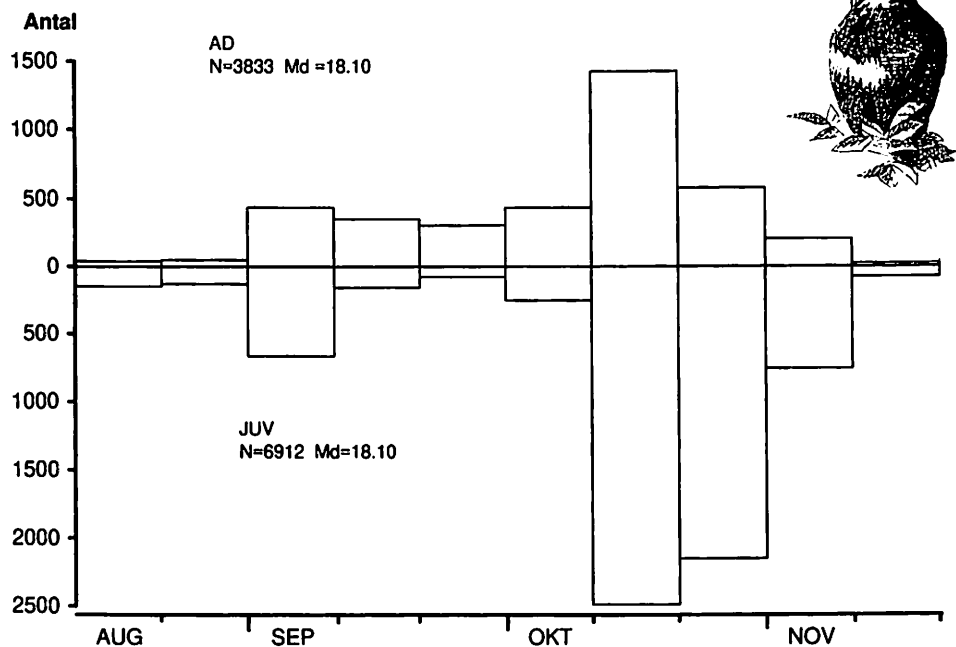
Trots förhållandevis dåligt sträck i början av säsongen kulminerade de unga honorna normalt den 3 september (Tab. 3). Däremot inföll mediandatum för de unga hanarna extremt sent, den 8 oktober, som en följd av de höga oktobersiffrorna. Medan de gamla honorna kulminerade normalt den 21 oktober försköts mediandatum för de gamla hanarna in i november, vilket bara hänt en gång tidigare. Flertalet år är skillnaden mellan könen mindre uttalad hos de adulta. Då sträcktopparna är klart skilda, varierar könskvoten en hel del mellan olika år beroende på vädret. Höstens 52 procent hanar bland de juvenila ligger något över genomsnittet för hela serien (50 %). Trots de höga antalen i november stannade andelen hanar bland de adulta på 47 procent, vilket dock överensstämmer med genomsnittet. En viss dominans av honor bland de gamla sparvhökarna skulle kunna indikera att fler hanar övervintrar. Vid analys av tyska återfynd fann dock Belopolskij (1971) att honorna generellt övervintrade längre norrut medan finska återfynd inte visade några skillnader mellan könen (Saurola 1981). Att ungfågellarna generellt flyttar längre än sina föräldrar framgår klart av återfynden liksom av den klara dominansen bland sträckarna i Falsterbo. Årets 67 procent juvenila är den klart lägsta andelen hittills och får antas bero på den generella förskjutningen av sträcket mot senhösten snarare än ett ovanligt dåligt häckningsresultat. Tidigare år har ungfågelsandelen varierat förvånansvärt lite kring medeltalet på 78 procent.

Ormvråk *Buteo buteo*

Även om en del vändande ormvråkar syntes över halvön de flesta dagar inskränkte sig antalet utsträckande under augusti till 370 ex. En relativt tidig topp på 638 ex bokfördes den 2 september, medan antalen under resten av månaden var osedvanligt låga. Det verkar som om huvuddelen av de adulta ormvråkarna liksom 1995 i stället sträckte över till Själland från Nordvästskåne. Även i början av oktober var antalen förhållandevis låga i Falsterbo,

medan flera goda sträckdagar noterades vid Hellebäck/Hittarp. Årets toppdagar inföll i stället ovanligt sent med 3008 ex den 18 och 2381 ex den 24 oktober. De flesta år sträcker endast blygsamma antal i november men i samband med ett kallluftsgenombrott räknades 962 ex så sent som den 10 november. Bortsett från dessa bokfördes endast ett 100-tal ormvråkar under månaden. Vid Stevns klint låg antalen i år, liksom för flertalet andra arter, klart under Falsterbos. Som mest räknades 2005 ex den 18 och 1000 ex den 24 oktober samt 825 ex den 10 november. Totalt summerades relativt låga 5581 ormvråkar på den danska sidan. Längre norrut räknades 15 744 ex vid Hellebäck och 7511 ex vid Hittarp, där täckningen var sämre.

Årets 10 745 sträckare ligger mycket nära medeltalet för hela serien (Tab. 2). Jämfört med räkningarna på 1940 och 1950-talen är det uppenbart att antalet sträckande ormvråkar i Falsterbo minskat kraftigt. De standardiserade räkningarna antyder en fortsatt svag nedgång sedan 1973 (Roos 1996). Jämfört med andra rovfåglar är andelen ormvråkar som sträcker över från Nordvästskåne till Själland höstetid relativt stor. Räkningar har bedrivits vid Hellebäck norr om Helsingör under perioden 1984-1996 (Brian Rasmussen & Steen Sogaard in litt). Även om antalet räkningsdagar varierat något mellan åren torde detta spela mindre roll för en art som är så koncentrerad till enstaka toppdagar, då observatörerna vinnlagt sig om att bevaka sådana dagar. I figur 8 jämförs årssummorna vid Hellebäck och Falsterbo. För åren 1984 och 1985 har jag räknat upp siffrorna från de standardiserade räkningarna med 1,55, vilket utgör den genomsnittliga skillnaden mellan Gunnar Roos siffror och denna studie de år räkningar skett parallellt. Vi ser att antalet i Falsterbo efter en markant nedgång från toppåret 1984 varit förhållandevis stabilt kring 10 000 ex sedan denna studie inleddes 1986. Under motsvarande tid har emellertid antalet sträckare vid Hellebäck ökat successivt. Från att tidigare generellt ha legat under, ligger siffrorna de senare åren klart över Falsterbos. Det är intressant att konstatera att kurvorna inte visar på något negativt samband mellan

Figur 7. ORMVRÅK *Buteo buteo*

Figur 8. Antalet sträckande ormråkar vid Falsterbo och Hellebæk 1984-1996.

Number of migrating Common Buzzards at Falsterbo compared to numbers at Hellebæk, north of Helsingör, Zealand 1984-1996.

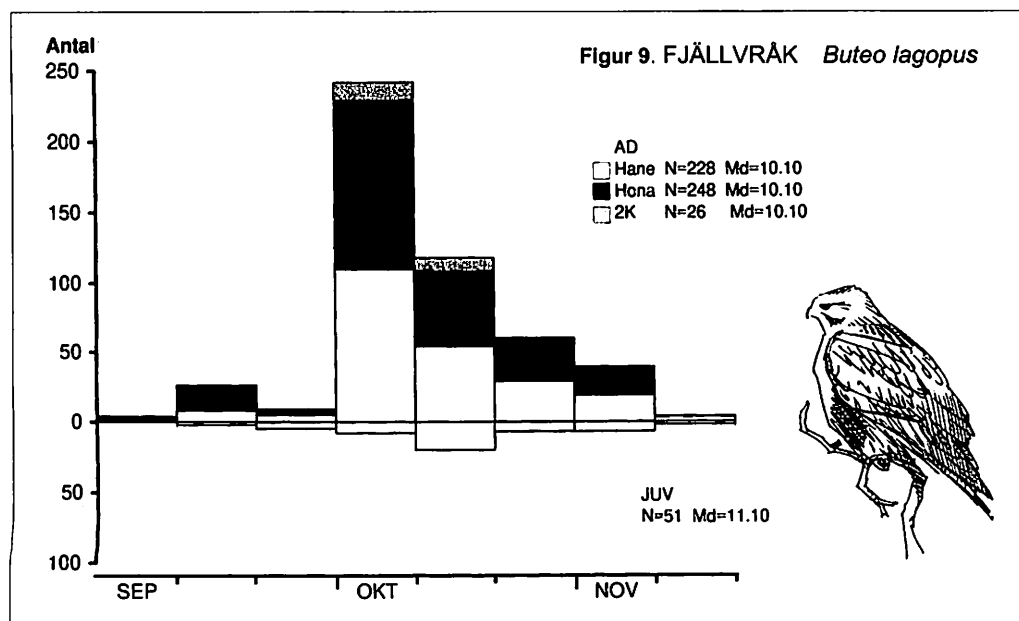
lokalerna, dvs. det verkar inte vara så att antalen är höga i Falsterbo när de är låga i Hellebäck och tvärtom. Även om det ofta torde vara väderfaktorer som styr fördelningen mellan de två lokalerna är det således inte omöjligt att vi bevitnar inledningen på en period där en ökande andel adulta ormvråkar som kommer norrifrån väljer att sträcka ut från Nordvästskåne i stället för via Falsterbo. Beträffande den senaste elvaårsperioden pekar årssummorna från Falsterbo på ett stabilt bestånd medan både Hellebäcks siffror och det sammanlagda resultatet antyder en ökning. Det bör dock påpekas att det rör sig om en relativt kort tidsperiod och att summan för båda lokalerna t. ex. var ännu högre 1984.

Ungfågelsandelen på 64 procent är den högsta hittills och kan jämföras med ett medeltal på 43 procent för alla elva åren. Även om häckningsutfallet åtminstone i Skåne sannolikt var bra, till följd av en rik gnagarförekomst, torde den främsta orsaken till den höga andelen vara sträckets senareläggning. Såväl adulta som juvenila ormvråkar kulminerade den 18 oktober vilket för den förstnämnda kategorien är det senaste värdet någonsin (Tab. 3). Flertalet år ligger mediandatum för de gamla fåglarna 1-2 veckor före ungfåglarnas motsvarande värde.

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Höstens första fjällvråk sträckte den 7 september men antalen var sedan blygsamma ända fram till den 6 oktober då årets högsta dagssumma, 80 ex, inräknades. Efter 68 ex den 10 oktober och 73 ex följande dag avtog antalen successivt och bortsett från 41 ex den 10 november var siffrorna låga under senhösten. Jämfört med ormvråken så var det generellt en bättre överensstämmelse med dagssiffrorna från Stevns klint, där t. ex. 85 ex räknades den 6 oktober. Att årssumman (227 ex) slutade på endast 41 % av Falsterbos hänger mycket på att bevakning saknades under flera dagar i oktober. Vid Hellebäck räknades 83 fjällvråkar jämfört med i medeltal 101 ex sedan 1984.

Inga större skillnader i mediandatum kunde konstateras. Såväl fjolårsfåglarna som adulta hanar och honor kulminerade den 10 oktober, följda av ungfåglarna den 11 oktober. De flesta år är skillnaderna mellan olika kategorier något mer utpräglade, med t. ex. honorna före hanarna (Tab. 3). Totalt 26 2K-fåglar utgör 5 procent av årssumman, vilket är en procent mindre än genomsnittet för de första tio åren. Bland de adulta fjällvråkarna dominerade honorna något med 52 procent, men generellt verkar könskvoten vara jämn. Ung-

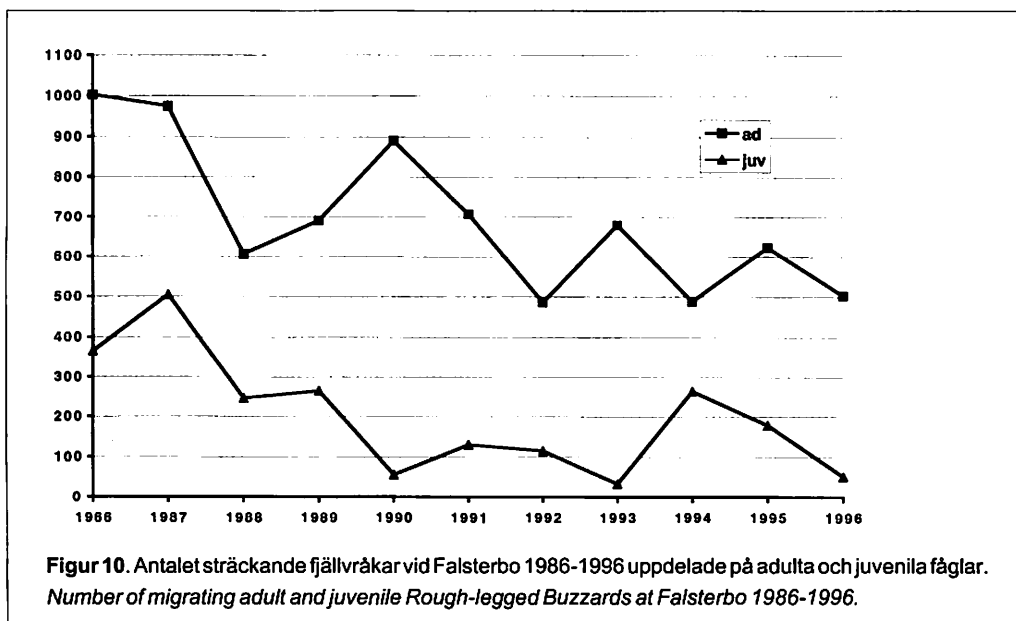

fågelsandelen har varierat mellan 5 och 35 procent under elvaårsserien kring ett medeltal på 21 procent. Årets 9 % antyder ett dåligt häckningsutfall.

Under 1940- och 1950-talen räknades i medeltal endast 209 respektive 120 fjällvråkar i Falsterbo (Rudebeck 1950, Ulfstrand m. fl. 1974). De låga siffrorna beror sannolikt främst på att det var svårare att urskilja enstaka fjällvråkar i strömmen av de mycket talrikare ormvråkarna med den tidens optiska utrustning, och inte på att arten var sällsyntare då. Sedan de standardiserade räkningarna inleddes 1973 har antalen varierat kraftigt från 140 till 1400 ex enskilda år (Roos 1996). De högsta siffrorna erhöles oftast, men inte alltid, i samband med utpräglade gnagarår i norra Skandinavien. Den senaste tioårsperioden är trenden emellertid minskande. En jämförelse mellan denna studie och de standardiserade räkningarna visar en större variation mellan enskilda år i den senare serien. Förklaringen torde vara en något bättre täckning av sträcket i denna studie genom förflyttningar på halvön, där vråkarna ibland på grund av vindriktningen går långt norr om Nabben. Generellt ligger årssummorna 54 procent över de standardiserade, men serierna är mycket väl korrelerade

(Enkel regression; $r = 0,77$, $p < 0,01$). I figur 10 visas utvecklingen de senaste elva åren uppdelat på adulta och juvenila fåglar. Här framgår en fortlöpande minskning av antalet gamla fjällvråkar från i runda tal 1000 ex till 500-600 ex. Även antalet ungfåglar minskar men det är intressant att notera att de två kurvorna inte är särskilt väl korrelerade. Sålunda motsvaras ett relativt högt antal adulta 1990 och 1993 av ett lågt antal juvenila medan det 1994 sträckte förhållandevis många ungfåglar men få äldre fåglar.

Den fortlöpande minskningen av antalet sträckande fjällvråkar i Falsterbo motsvaras av en liknande nedgång vid Ottenby (Jan Pettersson muntl.), där dock inga regelbundna räkningar utförs. Vid Hellebäck har emellertid antalet varit förhållandevis konstant kring medeltalet 101 sträckare sedan 1984. Varifrån härstammar då de fjällvråkar som höstetid passerar södra Sverige? Återfynd av ringmärkta fåglar indikerar att den finska populationen liksom många häckfåglar från nordligaste Skandinavien flyttar söderut på andra sidan Östersjön (Dobler m. fl. 1991). Sannolikt utgör sträckarna i Falsterbo en blandning av fåglar från Sverige och Norge med uppskattade populationer på 7000 respektive 5000-10

000 par (Koskimies 1993). Då beståndsuppskattningarna ligger mer än tio år tillbaka i tiden indikerer de minskande sträcksiffrorna ett lägre antal par i dagsläget. För att ett betydande antal av fjällvråkarna i Falsterbo kommer från Norge talar det faktum att en relativt hög ungfågelsandel noterades 1994 då en gnagartopp registrerades i södra Norge medan bytestillgången generellt var låg i norra Sverige. Allmänt har gnagartillgången varit förhållandevis dålig i norra Skandinavien ända sedan 1982 (Hörnfeldt 1994 och in litt.). Detta är med stor sannolikhet orsaken till den låga ungfågelsandelen och den fortlöpande minskningen av adulta i Falsterbo de senaste åren. En motsvarande men inte lika tydlig nedgång kan även iaktas hos blå kärrhök. Om det sedan är ett ökat betestryck av renar eller andra faktorer som ligger bakom avsaknaden av gnagartoppar under senare år vill jag låta vara osagt. Fortsätter denna utveckling kan vi emellertid säkert emotse en ytterligare nedgång av fjällvråksbeståndet. Från att ha varit den till numerären fjärde rovfågeln i Falsterbo passerades fjällvråken i år av såväl brun kärrhök som glada, vilka båda befinner sig i en tydlig tillväxtfas.

Mindre skrikörn *Aquila pomarina*

Antalet mindre skrikörnar har varierat mellan 0 och 14 de senaste elva åren (Tab. 2). Årets enda observation var en adult som vände över Skanörs ljunng den 4 augusti. Jämfört med slutet av 1980-talet har en minskning ägt rum under senare år, medan antalet större skrikörnar snarast ökat något.

Stäppörn *Aquila nipalensis*

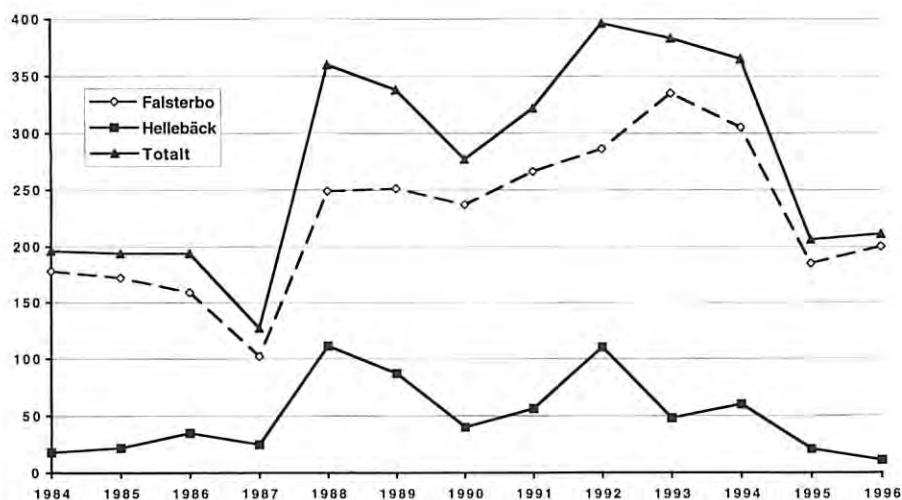
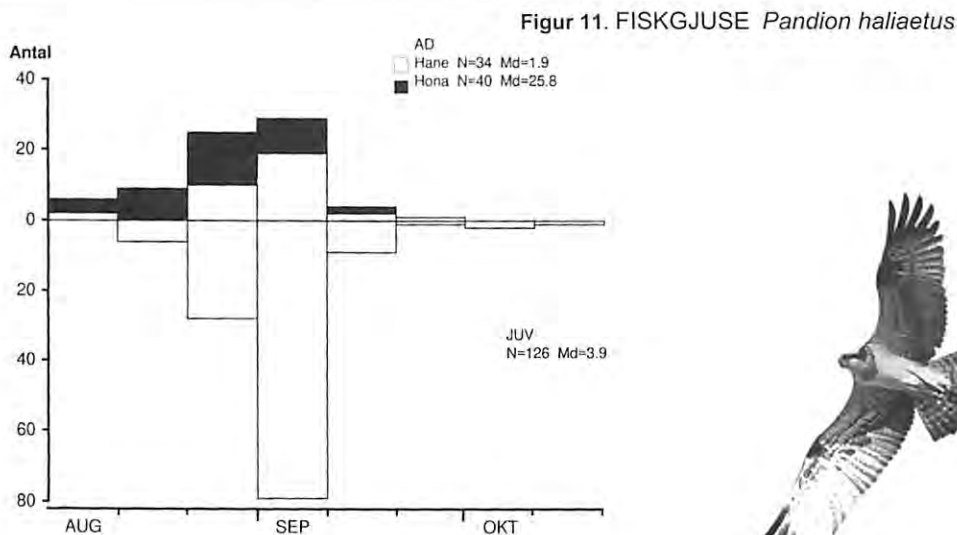
Även en subadult stäppörn vände över Skanörs ljunng den 4 augusti. Sammanlagt nio fåglar under perioden innebär ett genomsnitt på strax under en per år. Materialet fördelar sig på sex subadults med mediandatum i slutet av augusti och tre ungfåglar med kulmination en månad senare.

Kungsrörn *Aquila chrysaetos*

Den 10 oktober sträckte en juvenil kungsrörn. Senare i oktober vände en 2K-fågel och minst en ungfågel över halvön utan att våga sig över sundet. Trots att vi numera har ett litet häckande bestånd i Skåne är kungsrörnen fortfarande mycket sällsynt i Falsterbo, med i medeltal endast 2 sträckare under de elva åren (Tab. 2). Det är främst ungfåglar och yngre subadults som lämnar landet.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Enstaka fiskgjusar sträckte från de första dagarna i augusti men liksom under 1995 var antalen ovanligt låga under de stabila högtrycksförhållandena i augusti. Den högsta dagssumman inskränkte sig till 17 ex den 27:e. I samband med bivråksstöten de fyra första dagarna i september passerade hela 43 procent av årets fiskgjusar. Som mest räknades 21 ex den 1 september och 36 ex tre dagar senare. Inom parentes kan nämnas att flera av de 8 fiskgjusar som under sommaren försetts med satellitsändare i Västmanland sträckte söderut i samband med det markanta kallluftsgenombrottet i början av september. Därefter avtog antalen snabbt till slutet av månaden och i oktober noterades endast 3 gjusar. Årsumman på 200 ex ligger klart under genomsnittet (Tab. 2). Ännu sämre var resultatet vid Stevns, där årsumman stannade på låga 46 fiskgjusar. Jämfört med flertalet andra rovfåglar verkar

Figur 12. Antalet sträckande fiskgjusar vid Falsterbo och Hellebæk 1984-1996.

Number of migrating Ospreys at Falsterbo compared to numbers at Hellebæk, north of Helsingør, Zealand 1984-1996

fiskgjusen generellt ha en mer sydlig sträckriktning när de lämnar Falsterbohalvön vilket förklarar att andelen som ses vid Stevns klint är förhållandevis låg. Vid Hellebæk bokfördes endast 11 fiskgjusar vilket innebär den lägsta siffran sedan räkningarna inleddes 1984 (Fig. 12), att jämföras med 30 ex vid Hittarp på

den svenska sidan.

Även om mediandatum inföll något senare än vanligt (Tab. 3), så var tågordningen som vanligt gamla honar (25.8) följda av gamla hanar (1.9) och ungfåglar (3.9). Bland de adulta gjusarna var honarna i år i majoritet med 54 procent, men i hela materialet råder en

svag övervikt av hanar. Ungfågelsandelen (63 %) kan jämföras med ett medeltal på 51 procent för hela serien. Den höga siffran kan delvis vara en följd av en sen sträcktopp, men ett bra häckningsutfall är förmodligen en bidragande orsak. Ahlén & Tjernberg (1996) uppger att det svenska beståndet på cirka 3000 par är stabilt eller långsamt tillväxande. Sträckssiffrorna från såväl Falsterbo som Hellebäck visar, bortsett från de senaste två årens låga antal, snarast på en uppåtgående trend sedan mitten av 1980-talet (Fig. 12). De två senaste höstarnas relativt låga antal i Falsterbo får skyllas på en lägre koncentration till halvön i samband med ett stabilt högtrycksväder under större delen av augusti. Vid Hellebäck spelar troligen även en något sämre bevakning än vanligt under sträckets inledning in.

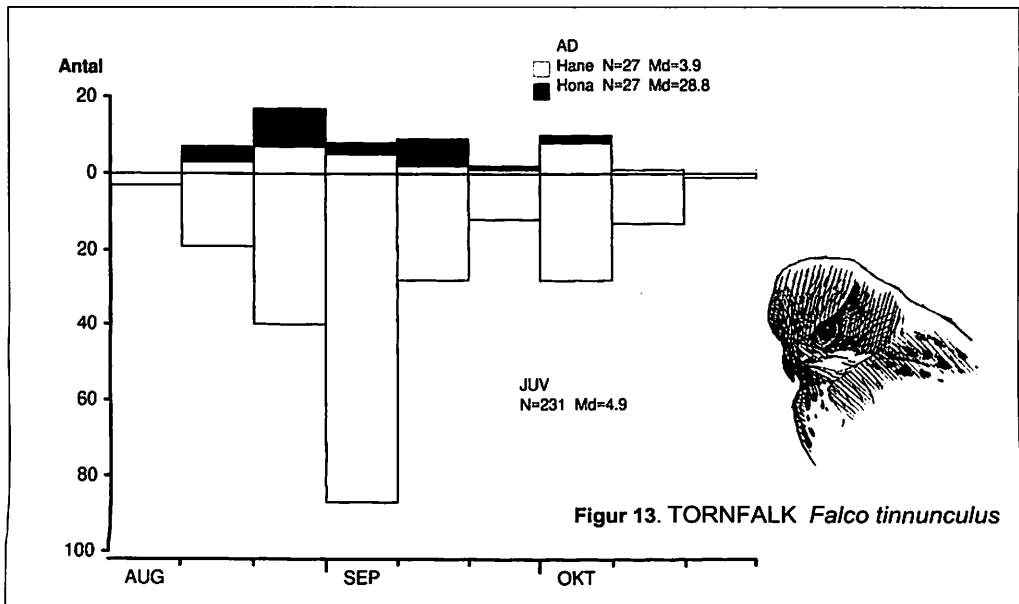
Tornfalk *Falco tinnunculus*

Även om årsumman på 285 ex är en tydlig uppgång från fjolårets bottennotering (Tab. 2), ligger den klart under medeltalet för hela perioden på 414 ex. Bortsett från en topp på 35 ex den 27 augusti var antalen i denna månad mycket låga. Vid Stevns räknades 15 ex den 16 augusti jämfört med endast 3 ex i Falsterbo och 24 ex under toppdagen den 27 augusti.

Årets sträcktopp inföll i början av nästa månad med mellan 15 och 21 sträckande i samband med ett kallluftsgenombrott perioden 1-4 september (Fig. 13). Antalen minskade sedan men ännu i början av oktober bokfördes tvåsiffriga antal under ett par dagar. Den senaste sträckaren iaktogs den 24 oktober. Vid Stevns slutade årsumman på låga 116 tornfalkar och vid Hellebäck räknades endast 20 ex.

Ungfågelsandelen sjönk något från förra årets rekordhöga nivå men årets 81 procent ligger fortfarande åtta enheter över medeltalet för hela elvaårsperioden. Då sträcktoppen tidsmässigt inte skiljer sig mycket mellan gamla och unga tornfalkar skulle detta kanske kunna tolkas som att häckningen gott bra. Även om sorktillgången var bra i Skåne verkar dock näringssituationen längre norrut ha varit betydligt sämre. Sannolikt har flertalet sträckare sitt ursprung norr om Skåne. Vidare ligger årets 231 juvenila tornfalkar klart under medeltalet på 300 ex för hela perioden, varför det är osäkert hur väl den höga ungfågelsandelen speglar häckningsutfallet.

Som en följd av den relativt tidiga sträcktoppen inföll mediandatum för samtliga kategorier något tidigare än genomsnittet (Fig. 3). Normalt sträcker honorna, liksom hos flertalet

Figur 13. TORNFAK *Falco tinnunculus*

övriga arter, före hanarna. Tornfalken är emellertid den enda rovfågeln där det inte finns några generella skillnader i sträcktid mellan unga och gamla fåglar. Årets jämna könsfördelningen bland de adulta kan jämföras med en svag övervikt av honor i hela materialet. Denna dominans av honor kan förklaras av att fler hanar stannar i sydligaste Sverige.

Bortsett från relativt stora årliga variationer pekar årssummorna från Falsterbo på en uppgång från mitten av 1980-talet fram till 1990 och en lika kraftig nedgång sedan dess. Vid Hellebäck sträckte i medeltal 65 tornfalkar under perioden 1984-1994, vilket utgör 16 procent av Falsterbos motsvarande siffra. En uppgång under slutet av föregående decennium registrerades även vid Hellebäck, medan antalen sjunkit något under 1990-talet.

Aftonfalk *Falco vespertinus*

De första nio årens räkningar resulterade endast i nio aftonfalkar fördelade på fyra säsonger (Tab. 2). Ett inflöde under hösten 1995 gav emellertid sex sträckare i Falsterbo. Ett liknande uppträdande registrerades i år med enstaka ungfåglar 17, 18, och 27 augusti samt 3 och 10 september. Mediandatum (27.8) ligger dock nästan tre veckor tidigare än fjolårets motsvarande värde (15.9). Ingen av falkarna

sågs på den danska sidan. Ungfågeln överväger stort bland höstfynden i Falsterbo, med 90 procent av periodens 20 sträckare. De övriga två var hanar som båda sågs i augusti, medan mediandatum för samtliga ungfåglar ligger i början av september.

Stenfalk

Falco columbarius

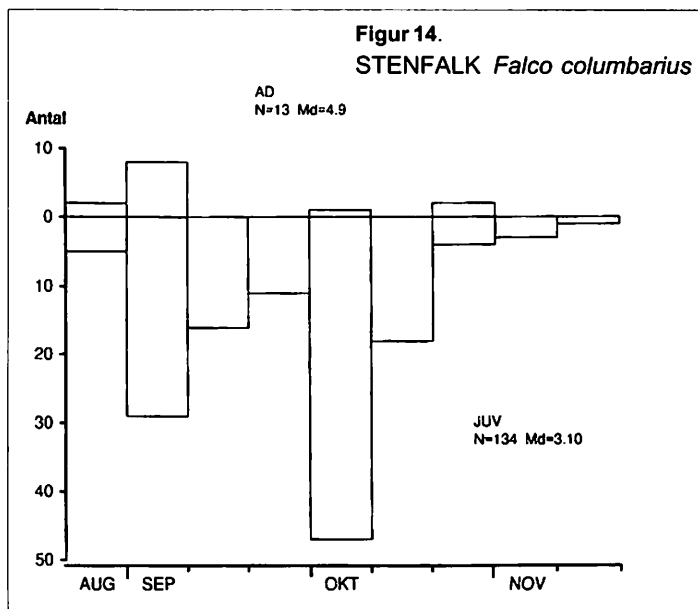
Den första stenfalken sträckte den 23 augusti och följdes av ytterligare sex fåglar i slutet av denna månad. Efter en mindre topp i början av september registrerades ovanligt låga antal resten av månaden (Fig.

14). Sträcktoppen inföll i början av oktober med som mest 15 ex den 5:e. Årets näst högsta siffra var 10 ex den 12 oktober och sedan passerade endast enstaka falkar fram till mitten av november. Sammanlagt 147 ex är en under fjolårets bottennotering (Tab. 2). Vid Stevns klint räknades låga 44 ex, de flesta i oktober. Årsummorna i Falsterbo uppvisar en svagt negativ utveckling under elvaårsperioden. Vid Hellebäck räknades i medeltal 54 stenfalkar åren 1984-1996 och där är utvecklingen i stället snarast svagt positiv.

De fåtaliga honorna sågs i början av säsongen medan hanarna var något mer utspridda (Fig. 14). Jämfört med ett normalår försköts sträcktoppen in i oktober vilket innebar att mediandatum för ungfågeln blev det senaste hittills (Tab. 3). Ungfågelsandelen var som vanligt mycket hög och årets 88 procent är endast en mer än genomsnittet för hela serien. Det går därför inte att uttala sig om ungroproduktionen enskilda år.

Lärfalk *Falco subbuteo*

Endast två sträckande lärfalkar i augusti är osedvanligt dåligt, och får förmodas bero på en sämre koncentration till halvön än normalt p. g. a. högttrycksvädet. I de tre septemberdekaderna noterades 3, 5 respektive 5 fåglar och

säsongen avslutades med en sträckare den 7 oktober.

Totalt 16 lärkfalkar innebär den i särklass lägsta årssumman under perioden (Tab. 2). Också vid Stevns var antalet ovanligt lågt med totalt 4 ex, varav två sträckte så sent som den 6 oktober.

Mediandatum för de adulta inföll normalt den 27 augusti, medan ungfågellarna på grund av dåligt augustisträck kulminerade senare än någonsin den 21 september. Därmed blev skillnaden i sträcktid mellan åldersklasserna ännu mer utpräglad än vanligt. Trots att ungfågelsandelen var så hög som 75 procent är detta den lägsta siffran hittills, och medeltalet för hela serien ligger på 86 procent. Med så små antal adulta inblandade är det dock sannolikt främst tillfälligheter som avgör den årliga variationen i andelen juvenila. Med en genomsnittlig produktion kring 1,5 ungar/häckande par (Cramp m. fl. 1980) är det emellertid uppenbart att ungfågellarna koncentreras till Falsterbo i högre utsträckning än sina föräldrar. Bortsett från ett högt värde det första året och årets ovanligt låga siffra har antalen under elvaårsperioden fluktuerat relativt lite (Tab. 2). Vid Hellebäck har antalen varierat mellan 0 och 9 sträckare perioden 1984-1996 utan någon tydlig trend.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Liksom för flertalet andra arter var uppträdandet i augusti magert med endast tre fåglar spridda över månadens fem sista dagar. En mindre topp inträffade under den första septemberdekaden med årets högsta antal, 3 ex, den 2 september. De följande tio dagarna passerade fyra pilgrimsfalkar men i slutet av september registrerades inga sträckande. I oktober räknades 3 ex i början, 4 ex i mitten och 2 ex i slutet av månaden. Ännu i november sträckte två

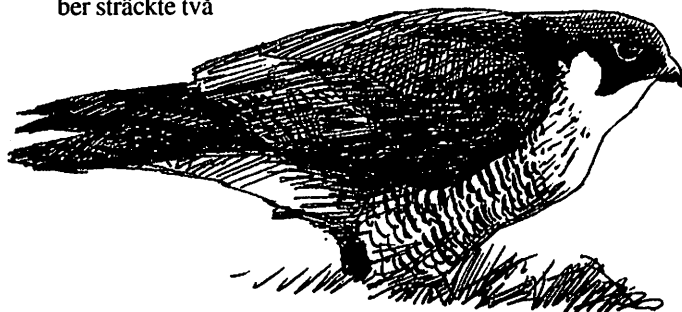
falkar den ena så sent som den 20:e. Dessutom var enstaka individer mer eller mindre stationära på Måkläppen under delar av hösten, och det kunde ibland vara svårt att avgöra om en fågel verkligen lämnat landet. Vid Stevns klint registrerades totalt 5 pilgrimsfalkar. Av dessa sågs fyra i september och en, som ej noterades i Falsterbo, under oktober.

Totalt 26 pilgrimsfalkar ligger nära medeltalet för hela serien (Tab. 2). Då arten ökat successivt får resultatet anses vara förhållandevis magert. Detta som en följd av låga antal främst under början av sträckperioden. En uppåtgående trend i Falsterbo under elvaårsperioden motsvaras av en liknande ökning vid Hellebäck. Där sträckte i medeltal 3 falkar åren 1984-1990 vilket steg till ett genomsnitt på 6 ex från 1991 till 1996.

Ungfågelsandelen på 35 procent ligger något över genomsnittet på 31 procent. Detta beror sannolikt främst på en sen sträcktopp. Mediandatum inföll i ordningen gamla hanar, gamla honor, unga honor och unga hanar (Tab. 3). Skillnaderna mellan de adulta åldersklasserna var nio dagar, vilket kan jämföras med tre dagar i materialet från de första tio åren (Kjellén 1996b). I detta större material kulminerade de unga hanarna tretton dagar före de unga honorna, jämfört med en något tidigare sträcktopp för honorna bland årets nio ungfåglar. Liksom tidigare år var det en viss övervikt av hanar bland de adulta falkarna medan honorna dominerade något bland ungfågellarna. Under hela elvaårsserien utgör hanarna 57 procent av de adulta och 49 procent av de juvenila.

Referenser

- Ahlén, I. & Tjernberg, M. (red.) 1996. Rödlistade ryggradsdjur i Sverige - Artfakta. [Swedish Red Data Book of Vertebrates 1996]. Artdatabanken, SLU, Uppsala.
- Axelsson, P. 1996. Fågellarna på Lybeck. - *Anser* 35:196-200.
- Belopolskij, L. O. 1971. Migration of Sparrowhawk on Courland Spit. - *Notaki Ornitologizne* 12:1-12.

- Bijlsma, R. G. 1993. Ecological Atlas of the Raptors in the Netherlands. - Schuyt and Co, Haarlem
- Cramp, S. & Simmons, K. E. L. (eds.) 1980. The Birds of the Western Palearctic, vol. 2. Oxford University Press, Oxford.
- Dobler, G., Schneider, R. & Schweis, A. 1991. Influx of Rough-legged Buzzards (*Buteo lagopus*) into southwestern Germany (Baden-Württemberg) in the winter 1986/87. *Vogelwarte* 36:1-18.
- Gensbøl, B. 1995. Rovfåglarna i Europa, Nordafrika och Mellersta Östern. - Norstedts, Stockholm.
- Hörnfeldt, B. 1994. Smådäggdjursinventeringar i PMK:s referensområden - rapport från verksamheten 1992. Rapport 4294, Naturvårdsverket.
- Kjellén, N. 1988. Ålders- och könsfördelning hos sträckande rovfåglar över Falsterbohalvön höstarna 1986 och 1987. - *Anser* 27:99-116.
- Kjellén, N. 1992. Differential timing of autumn migration between sex and age groups in raptors at Falsterbo, Sweden. - *Ornis Scandinavica* 23:420-434.
- Kjellén, N. 1996a. Riksinventering av brun kärrhök 1995. *Vår Fågelvärld* 55:6-15.
- Kjellén, N. 1996b. Ålders- och könsfördelning hos sträckande rovfåglar över Falsterbohalvön hösten 1995. - *Anser* 35:99-120.
- Kjellén, N. 1997. Projekt Glada - Årsrapport 1996. - *Anser* 36:77-82
- Koskimies, P. 1993. Population sizes and recent trends of breeding birds in the Nordic countries. - Report from a working group under the Nordic Council of Ministers. National Board of Waters and the Environment, Helsinki.
- Newton, I. 1979. Population Ecology of Raptors. - Poyser, Berkhamsted.
- Rodebrand, S. 1996. Ängshöken *Circus pygargus* på Öland - *Calidris* 25:99-116.
- Roos, G. 1996. Sträckfågelräkning vid Falsterbo 1993-1994. Rapport 4359, Naturvårdsverket.
- Rudebeck, G. 1950. Studies on Bird Migration. *Vår Fågelvärld*, Suppl. 1.
- Saurola, P. 1981. Migration of the Sparrowhawk *Accipiter nisus* as revealed by Finnish ringing and recovery data. - *Lintumies* 16:10-18.
- Tjernberg, M. & Rytman, H. 1994. Bivråkens *Pernis apivorus* överlevnad och beståndsutveckling i Sverige. - *Ornis Svecica* 4:133-139.
- Tyrberg, T. 1996. Fågelrapport för 1995. - *Vår Fågelvärld*, Suppl. 25:67-118.
- Ulfstrand, S., Roos, G., Alerstam, T. & Österdahl, L. 1974. Visible Bird Migration at Falsterbo, Sweden. *Vår Fågelvärld*, Suppl. 8.

Summary

For the eleventh year in succession the migration of raptors over the Falsterbo peninsula was studied daily from August 1 until November 20. The results from 1986-1995 have been published annually in *Anser* (Kjellén 1996b and earlier), while a summary of the results from the first five years was published in *Ornis Scandinavica* (Kjellén 1992). The purpose was to investigate differences in migration patterns between ages and sexes in the various species. At least one mobile observer was counting as close to the passage of migrants as possible.

The figures from 1996 are presented in Table 1, while Table 2 gives annual totals for the whole eleven-year period. Table 3 presents median dates for different categories during the period. In the figures the material for each species is presented in 10-day periods. If the number of identified birds was sufficient, unidentified individuals were divided between age and sex groups in proportion to the percentages of the latter. Adults and juveniles, and sometimes the sexes, have been separated in the figures. The median date (Md) is given for each category together with the number of counted individuals (N).

After a cold spring and early summer the weather changed to warmer conditions. During the constant high pressure in August raptor migration at Falsterbo was unusually poor, like in 1995. In connection with cold northerly winds a good passage occurred on 1-4 September, while numbers were well below average during the rest of the month. In October the dominating westerly winds pro-

duced good numbers of most species and the migration continued into November to a higher degree than normal. Thanks to the high October figures the seasons total was the third so far (Tab. 2). In many species the median dates were later than normal, due to the low numbers during the first part of the autumn. At Stevns klint on the Danish side of the Sound numbers were well below Falsterbo's in most species.

Adult Honey Buzzards occurred in fairly good numbers with 76 % in just three days during the comparatively late peak 1-3 September. The proportion of juveniles (5 %) is only half of the average, indicating a poor breeding season, most likely due to the cold beginning of the summer. Six Black Kites migrated around a peak in late August. Of these five were adults and one a second-year bird. A total of 207 migrating Red Kites on 6 October constitutes a new daily high, and the increasing totals reflect the continued popula-

tion increase (Tab. 2). Table 3 shows the parallel enhancement in the number of adults and juveniles at Falsterbo. There is a tendency towards a later migration peak in the last years (Tab. 3). In spite of good numbers of the more common species during late autumn, the late migrants White-tailed Eagle and Goshawk were remarkably scarce. As usual younger bird dominated completely in both species.

The number of Marsh Harriers was comparatively low (Tab. 2), as a result of low numbers during the high-pressure conditions in early autumn. Otherwise the species is doing quite well in Sweden and a national census in 1995 resulted in an estimated 1400 pairs (Kjellén 1996 A). As usual the juveniles dominated with 77 %, equal to the average for the whole period. Among the males a fairly high proportion (23 %) were second-year birds. The Hen Harrier occurred in below average numbers with a comparatively high proportion of juveniles (80 %). The migration season is rather long with a dominance of adults in the beginning and towards the end (Tab. 5). In contrast to other early migrants the total of 16 Montagu's Harriers is the second highest so far (Tab. 2). Of these three were adult males, five adult females and the rest juveniles. Although the species is supposed to migrate primarily south-southwest the proportion of the Swedish population seen at Falsterbo is considerably lower than in Marsh Harrier.

As usual nowadays the Sparrowhawk was the most common raptor. The numbers in August-September were well below average (Fig. 6), but the high figures in late autumn resulted in the second highest total so far (Tab. 2). The proportion of juveniles has been steadily high all through the period. While the sex ratio appears to

Kestrel *Falco tinnunculus*.
Foto: Tero Niemi

be even in juveniles there is a slight dominance of females among adults in the whole material. After extremely low numbers in the end of September a late peak included 3008 migrating Common Buzzards on 18 October and 2381 six days later. This resulted in a high proportion of juveniles (64 %) which partially may be caused by a good breeding result in southernmost Sweden due to high rodent numbers. Compared to other raptors the number of Common Buzzards crossing the Sound further north between Helsingborg and Höganas is relatively high. A comparison with counts made at Hellebäck north of Helsingör on the Danish side indicate increasing figures there since 1986, compared to the fairly stable numbers at Falsterbo (Fig. 8). It is also interesting to see that there is no negative correlation between the two curves. The culmination of Rough-legged Buzzards in early October was only slightly later than normal, with little variation in median date between different categories (Tab. 3). Only 9 % juveniles indicate a poor production of young. The number of adult migrants showed a steady decline, from around 1000 in 1986 to 500-600 today, while the number of young birds varied more on a much lower level (Fig. 10). Migrating Rough-legged Buzzards at Falsterbo as well as at Ottenby have clearly diminished in numbers since the 1970's. This is most likely due to the lack of peak rodent years in northern Scandinavia since 1982. Earlier peak years with 3-4 year intervals produced good numbers of young, helping to keep the adult population on a higher level. It is however quite possible that a significant proportion of the migrants at Falsterbo originate from southern Norway, where the rodent cycles are not necessarily synchronised with those further north.

Golden Eagle nowadays breeds in Scania, but numbers at Falsterbo remain very low. The migration of Ospreys in August was well below average, resulting in a fairly low total (Table 2). The migration order was the usual although the median dates were later than normal (Tab. 3). With 63 % the proportion of juveniles was above the average of 51 % for all eleven years. The Osprey is a good flyer, less dependent on thermals compared to most lar-

ge raptors, resulting in a lower concentration at Falsterbo. The annual totals from there as well as those from Hellebäck indicate a positive development of the population during the last twelve years (Fig. 12). Even if the total of 285 migrating Kestrels is well up on last years figure it is still well below the average (Tab. 2). As usual the juveniles dominated clearly with 81 %. After an increase in the beginning the annual numbers have dropped during the last years, pointing to an unchanged total population. Like in 1985 a small passage of young Red-footed Falcons occurred in August-September (Tab. 2). Merlin was counted in numbers below average like in the previous year, while the Hobby did much worse with only 16 migrants (Tab. 2). While the ages are normally separated by about two weeks, the difference in time between adults and juveniles this year was almost a month. Only three Peregrines migrated in August, followed by seven in early September and four in the middle of that month. Later nine were counted in October and two as late as November. Due to the general increase in later years only 26 Peregrines may be considered a fairly low figure (Tab. 2). Otherwise the population enhancement in Fennoscandia is reflected in the small annual totals at Falsterbo as well as at Hellebäck further north, with an average of 3 migrants in the years 1984-1989 compared to 7 in 1990-1994. With 35 % the proportion of juveniles at Falsterbo was slightly above normal. As usual the adult males migrated ahead of females while the young females this year preceded the young males (Tab. 3). In the eleven years there was a dominance of males among the adults with 57 %, while the sex ratio was more even among the juveniles.

Rarities during the autumn included Short-toed Eagle (2), Lesser Spotted Eagle, Steppe Eagle and Gyr Falcon.

Nils Kjellén, Ekologihuset, S-223 62 Lund